

SEKS MÅNEDERS EVENTYRLIG DRIFT MED ISEN NED LANGS VESTGRØNLANDS KYST

Af statsmeteorolog *Johannes Olsen*

Den, der blot een gang har besøgt Diskofjorden i det høje nord på Diskos vestkyst nær ved byen Godhavn, vil aldrig kunne glemme dette henrivende sted. Jeg kom der en aften efter en motorbådstur ude i det åbne hav mellem Grønland og arktisk Kanada - Davisstrædet. Vi havde sejlet langs Diskos smukke kyst, passeret Blåfjeld, og nåede i den månebelyste aften ind i Diskofjorden, der strakte sig som et glitrende sølvbånd ind imellem de tusind meter høje, furede fjelde - vejrbitte som Ægyptens pyramider. Over fjeldene stod fuldmånen - blank og strålende - og nordlysene begyndte netop at flamme i efterårsnatten, da vi nåede det lave næs, som skød sig ud i fjorden. På næsset lå den grønlandske udstedsbestyrers smukke rødmaledede træhus, omgivet af lave grønlandske tørvehuse.

Det var dejligt at strække benene igen efter den lange motorbådstur, og hos udstedsbestyreren blev der snart dækket op for de velkomne gæster. Da middagen var forbi - kun værten spiste med, husmoderen holdt sig efter grønlandsk skik beskedent tilbage - kom der nye gæster. Blandt dem var der en lille uanselig eskimokvinde på omkring 60 år med det milde smil om munden, der gør ældre grønlænderinder så henrivende. Hendes navn var Augustine. Dette navn sagde ikke mig noget, og dog havde hun - hvad jeg nu fik at høre - som barn været ude på en af verdens mest sælsomme sejlture: Sammen med sin familie og en del af besætningen på ekspeditionsskibet „Polaris“ var hun på en isflage drevet seks måneder på havet lige fra Smiths Sund, nord for Thule, helt ned i det åbne Atlanterhav syd for Grønland, hvor de alle i den yderste nød blev reddet af en amerikansk hvalfanger.

Tiden efter midten af forrige århundrede var en blomstringstid for polarforskningen. Mellem 1850 og 1880 udsendtes omkring 30 polarekspeditioner, de fleste for at eftersøge Franklin-ekspeditionens 129 deltagere, som omkring 1850 var sporløst forsvundet i arktisk Kanada under forsøg på at finde en sejlroute nord om Kanada - den såkaldte Nordvestpassage. Disse ekspeditioner førte til en række nye fremstød op imod Nordpolen, og der opstod efterhånden en kappestrid mellem

nationerne om at nå længst mod nord. Blandt disse ekspeditioner var også Polaris-ekspeditionen, som startede fra Washington den 10. juni 1871. Lederen var C. F. Hall, som 10 år igennem havde levet på eskimovis i arktiske egne. Besætningen var på 25 mand, deriblandt to grønlændere, Joe og Hans, som havde familierne med.

Man fandt heldige isforhold og nåede op over 82 graders nordlig bredde på Grønlands vestkyst. Her mødte man tåge og drev syd på igen og gik i vinterkvarter på 81½ grad, 500 kilometer nord for Thule. Her døde Hall allerede i november 1871 efter en anstrengende slædetur. Derefter opgav man straks ekspeditionens mål - et fremstød mod Nordpolen. Man ventede kun på, at skibet kunne blive fri af isen og gå syd på. Den 12. august 1872 blev skibet frit, men mødte så svære ishindringer, at man var to måneder om at sejle 350 km sydover. Midt i oktober drev skibet med isen i en forrygende storm, der varede flere døgn. For en sikkerheds skyld havde man rejst et telt på isflagen ved skibet. Da skibet var blevet læk og kun kunne holdes flydende på pumperne, beredte man sig på at gå fra borde. Man bragte derfor en del proviant, to hvalbåde og to kajaker ud på isen. Midt under dette arbejde - den 15. oktober 1872 - løsrev stormen skibet fra isflagen. Dette drev til havs efterladende 10 amerikanere og 9 grønlændere, deriblandt Augustine og fire andre børn, på den drivende isflage, som skulle blive deres hjem de næste seks måneder. En dreng, der var født ombord og havde fået navnet „Charles Polaris“, var dengang kun to måneder gammel.

Havde grønlænderne ikke været med, var ingen kommet levende fra den tur. Den europæiske proviant blev straks rationeret, så hver person fik 300 gram, mest brød, dagligt. Det var en sulteration i disse egne, hvor kulden skærer gennem marv og ben. Men grønlænderne forstod at indrette sig. På isflagen byggede de tre snehuse, som ydede et nødtørftigt læ mod den bidende vind. Desuden fangede de nu og da en sæl, hvis kød gav et velkomment tilskud til provianten, og hvis spæk blev brugt i en primitiv lampe lavet af en tindåse med et stykke sejl garn som væge. På den måde fik man en smule ekstra varme i de iskolde snehuse, og da brændslet efterhånden slap op, kunne man koge lidt mad over lampen.

Under stormen forsvandt den ene båd med 400 kilo brød, men som ved et under kom den drivende en uge efter med provianten i behold. Som for at gøre elendigheden fuldstændig meldte mørketiden sig nu. I de følgende tre måneder indtil den 19. januar var solen bestandig under horisonten, og mørket rugede over flagen. Den 4. november blev det klart igen efter en snestorm, som havde splittet isen, så flagen nu drev sydover, omgivet af vand på alle sider. Senere drev man ind i en ny ismark, og trods mørke og storm gik Joe og Hans på jagt efter sæler, men Joe vendte alene tilbage. Midt i snestormen gik Joe ud på ny sammen med en amerikaner for at opsøge Hans, som ellers ville omkomme. Ved et træf fandt de Hans,

men havde nær skudt ham, da de i det svage lys antog ham for en bjørn. I det svage lys midt på dagen gik grønlænderne utrættelig på jagt, og den 21. november fik de to sæler, som blev spist rå med skind og alt, thi sulten nagede. Benene rystede under mændene, når de gik, og børnene græd af sult, skønt de fik 50 pct. mere mad end de voksne.

December kom med mørke og kulde. Termometret sank til 31 graders kulde og blev 22 graders frost som middeltemperatur for december. Julemiddagen bestod af suppe lavet på sælblod, en dåse pølsekød, $\frac{1}{2}$ pund skinke og lidt brød. En af deltagerne hævdede senere, at det var det bedste måltid, han nogensinde havde fået. Trods mørket skød Joe en sæl sidst på måneden. I januar tog kulden til. Termometret sank ned på 40 graders frost, men mere uudholdelig var en storm med 31 graders kulde; selv grønlænderne kunne ikke færdes ude. Manglen på jagt gjorde tilstanden kritisk. Selv grønlænderne indrømmede, at de aldrig havde sultet så forfærdeligt. Midt i måneden skød Hans en sæl, som sikrede otte dages varme på lampen. Den nittende januar kom solen igen, og håbet steg ved udsigten til mere jagt. Heldet fulgte dem; de fik tre sæler i januars sidste halvdel. Men jagten var uhyre anstrengende. Undertiden måtte grønlænderne gå 10 kilometer for at nå åbent vand, hvor sælerne holdt til, og det i en temperatur på syvogtredive graders frost. Isflagen drev stadig sydover; i slutningen af januar var man udfor byen Godhavn på Disko-øen.

Februar gav ialt otte sæler, men ved månedens slutning var der kun to sække brød og tre dåser pemmikan tilbage. Nu havde man kun jagten at stole på. Så udmattede var mændene, at de måtte være mange om at flytte en kajak fire hundrede meter, skønt et enkelt sundt menneske kan bære den i en arm. På dette tidspunkt var man kun 30 til 40 km fra land. Det ville have været den letteste sag for Joe og Hans at nå landet i kajak, men utrætteligt fortsatte de deres jagt og forsynede alle.

Marts begyndte med 37 graders kulde, men temperaturen svingede stærkt i månedens løb. På een dag steg den fra 28 graders kulde til 8 grader. Den anden marts fik man en remmesæl på tre meter, som gav rigelig mad til mange dage. Det var i sidste øjeblik. Kort efter udbrød den værste storm, man oplevede på isflagen, og det var umuligt at færdes ude i flere døgn. Natten til den 10. marts begyndte de isfjelde, der omgav flagen, at vandre. De knuste alt omkring sig, og isen begyndte at bryde op. Dette skete i en rasende snestorm, hvor man ikke kunne se 10 meter frem for sig. Natten igennem vågede alle med klæderne på, forberedte på alt. Tres timer varede dette uvejr. Isen knagede og bragede uden om dem, og de mærkede, hvorledes flagen blev mindre og mindre. Hvert øjeblik ventede man undergangen. Da dagen gryede den 12. marts, var al isen forsvunden

med undtagelse af deres flage, som nu kun var 75 gange 100 meter. Tilfældigvis var huset bygget på flagens tykkeste del. Man var nu på højde med Godthåb. I marts måned fik man ialt 25 sæler og en bjørn. Jagten på denne var meget dramatisk. Midt om natten hørte man bjørnen, der åd sælspækket lige i nærheden af riflernes plads. Krybende fik amerikaneren Tyson fat i riflen, men bjørnen hørte ham og gik til angreb. Tre gange klikkede Tysons riffel. Han måtte søge ly i huset og lade påny, før han endelig fik bjørnen.

Den første april forlod de isflagen i den ene hvalfangerbåd, der var beregnet til syv mand, men som nu rummede 19, et telt, nogle skind og noget proviant. Hele april gik hen, snart i båden, snart på tilfældige isflager. Den 6. april opholdt man sig på en isflage under en frygtelig storm, hvorunder båden stadig måtte stå pakket, parat til at gå til søs. Den 7. brækkede isflagen lige under teltet, men de reddede sig dog. Een af søfolkene forsvandt på et lille isstykke med båd og kajak. Springende fra flage til flage kom Joe og Hans ham til hjælp, men de måtte tilbringe hele natten med at holde liv i sømanden, der havde været i vandet og var blevet bevidstløs. Den 19. april var de langt ude i Atlanterhavet 600 km syd for Grønland. De var på en isflage under storm fra 9 aften til 7 morgen. Båden var pakket med kvinder og børn. Mændene holdt fast i båden og stemte fødderne imod, hver gang brændingen vaskede over flagen og ville rive båden med. Hvert tyvende minut kom en svær dønning og slæbte trods mændenes modstand båden helt ud til isranden. I pauserne slæbte de møjsommeligt båden tilbage til flagens modsatte kant. De var ved at dø af sult. Rationen var en kiks pr. dag. Heldigvis fik de en bjørn på denne breddegrad, hvor bjørne ellers uhyre sjældent viser sig. Den 30. april blev de endelig taget op af en hvalfanger.

De kom til Amerika. Rejsen blev et triumftog. Med betagelse i stemmen fortalte grønlænderne senere på deres boplads, at de havde boet i huse, som rullede af sted med lynets fart. Det har sikkert drejet sig om amerikanske bumletog. De blev modtaget i audiens hos Amerikas præsident. Augustines forældre havde flere ruller bomuldstøj med hjem til Grønland. Mange år efter imponerede de deres bopladsfæller med deres flotte europæiske dragter.